

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม อุดมไปด้วยผลไม้และผักนานาชนิด ถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิตผลไม้รายสำคัญของโลก เนื่องจากมีผลไม้ไทยเอกลักษณ์โดดเด่นด้านด้วยรสชาติจึงได้รับความนิยมไม่ว่าจะเป็น ทูเรียน มังคุด ลิ้นจี่ ลำไย ซึ่งผลไม้เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรไทยเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นที่ต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยในปี 2561 ที่ผ่านมานั้น การส่งออกของผลไม้ไทยสู่ตลาดโลกเพิ่มขึ้นจากปี 2560 ร้อยละ 17.05 โดยมีตลาดส่งออกหลักได้แก่ อาเซียนและจีน โดยส่งออกไปยังอาเซียนและจีนคิดเป็นร้อยละ 80 ของการส่งออกผลไม้ไทยไปตลาดโลก (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2562)

ภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดจันทบุรีและตราดเป็นพื้นที่สำคัญในการผลิตผลไม้ส่งออกสู่ท้องตลาด เนื่องจากมีสภาพพื้นที่และภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการปลูกผลไม้ โดยผลไม้ท้องถิ่นสำคัญที่การปลูกในภาคตะวันออก ได้แก่ ทูเรียน มังคุด เงาะ เป็นต้น (สำนักงานจังหวัดจันทบุรี, 2561) โดยผลผลิตที่ได้สามารถส่งออกสู่ท้องตลาดในรูปแบบของผลไม้สด นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรยังได้มีการทำเป็นผลไม้แปรรูป เนื่องจากผลไม้ที่ผลิตได้เป็นตามฤดูกาล การแปรรูปผลไม้จึงเป็นทางเลือกที่ดีในการเก็บรักษาคุณภาพของผลไม้และสามารถจำหน่ายนอกฤดูกาลจึงเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลไม้ได้อีกทางหนึ่ง กอปรกับในปัจจุบันผลผลิตทางการเกษตรในภาคตะวันออกมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจนนำไปสู่ภาวะล้นตลาด การนำผลผลิตทางการเกษตรไปแปรรูปจึงอีกเป็นทางเลือกที่จะสามารถแก้ไขปัญหาการล้นตลาดของผลผลิตและยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิตทางการเกษตรอีกด้วย โดยในปัจจุบันกลุ่มมีเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกได้นำเทคโนโลยีฟรีซดราย (Freeze Dried Technology) มาใช้ในการแปรรูปผลไม้ จึงสามารถเก็บรักษาคุณภาพ รสชาติและคุณค่าทางอาหารของผลไม้ เนื่องจากเป็นกระบวนการแปรรูปผลไม้ที่สามารถรักษาทำให้สามารถเก็บผลไม้ไว้ได้นาน จึงสามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้ ซึ่งในการพัฒนาผลไม้ท้องถิ่นแปรรูปให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดต่างประเทศได้นั้นจำเป็นต้องมีการยกระดับประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเตรียมความพร้อมเพื่อขยายตลาดและเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า จึงจะต้องมีระบบที่ได้มาตรฐานทั้งกระบวนการผลิตและระบบโลจิสติกส์

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Analysis : VCA) ซึ่งเป็นขั้นตอนในการวิเคราะห์กิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกของกระบวนการผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำของผลไม้ท้องถิ่นแปรรูป จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการโซ่คุณค่าที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตผลไม้ท้องถิ่นแปรรูปในภาคตะวันออก ประกอบกับการนำแผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping : VSM) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิเคราะห์กระบวนการผลิตและระบบโลจิสติกส์มาประยุกต์ใช้ เพื่อลดความสูญเสียเปล่าและ

เพิ่มประสิทธิภาพให้แก่กระบวนการผลิตตลอดทั้งโซ่อุปทาน สามารถยกระดับประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์โซ่คุณค่าผลไม้ท้องถิ่นแปรรูปภาคตะวันออกได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์โซ่คุณค่าผลไม้ท้องถิ่นแปรรูปในภาคตะวันออก
2. เพื่อยกระดับประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์กระบวนการผลิตผลไม้ท้องถิ่นแปรรูป

ประโยชน์ของการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและเป้าหมายของผลผลิต (Output)

ผลผลิตของโครงการ คือ ได้รูปแบบการจัดการโซ่คุณค่าที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตผลไม้ท้องถิ่นแปรรูป และบทสรุปแนวทางการยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการผลิตผลไม้ท้องถิ่นแปรรูปภาคตะวันออก ซึ่งจะก่อให้เกิด **ผลลัพธ์ของโครงการ** คือ สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์ของโซ่คุณค่าผลไม้ท้องถิ่นแปรรูปที่จะช่วยให้เกษตรกรและผู้ประกอบการมีระบบการจัดการโซ่คุณค่าและระบบการจัดการโลจิสติกส์ที่ดีขึ้น ส่งผลถึงต้นทุนการผลิตที่ลดลง เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้

ผลกระทบของโครงการ คือสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่เกษตรกร วิสาหกิจชุมชนในโซ่คุณค่าผลไม้ท้องถิ่นแปรรูปในภาคตะวันออก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่

1. ใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ โดยการยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการผลิตของวิสาหกิจชุมชน ยกกระดับเศรษฐกิจในชุมชนได้
2. ใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ งานวิจัยนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่วิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการผลไม้ท้องถิ่นแปรรูปได้
3. ผลงานวิจัยสามารถนำไปเผยแพร่เป็นผลงานทางวิชาการ เช่น การประชุมวิชาการ หรือ วารสารวิชาการ เพื่อให้ผู้ที่สนใจนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาโซ่อุปทานผลไม้แปรรูป และตัวอย่างกระบวนการผลิตผลไม้แปรรูปด้วยวิธีการทอด
2. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานผลไม้ท้องถิ่นแปรรูป ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกผลไม้ ผู้ประกอบการผลไม้แปรรูป ผู้บริโภคผลไม้แปรรูป
3. ขอบเขตด้านสถานที่ ศึกษาผลไม้ท้องถิ่นแปรรูปในภาคตะวันออกโดยศึกษาจากพื้นที่จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด
4. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลา 1 ปี